

MASTERCLASS FILOSOFEREN 2010 (3de editie)

**Een organisatie van de Pedagogische Begeleidingsdienst van de Stad GENT i.s.m.
VEFO vzw en de Vakgroep Pedagogiek van de Universiteit Gent
5 en 6 maart 2009 VCG - Gent**

Thematiek

Meestal wordt van de leerkracht, de directeur, de ouder, de leerling gevraagd dat ze zich laten leiden door algemene inzichten en kennis (leer- en of onderwijsprincipes, etc) om het onderwijsgebeuren te organiseren en het leerproces van de leerlingen op een efficiënte wijze te laten verlopen.

Tegen deze achtergrond verschijnt de leerkracht (de ouder...) niet als iemand die aangedaan is door de blik van het kind en de vraag waar zijn we hier en nu mee bezig, maar als iemand die zich bezighoudt met het verwerven van vaardigheden en competenties om kinderen voor te bereiden op een steeds sneller evoluerende maatschappij.

In deze masterclass verkennen we de mogelijkheid van een andere benadering van onderwijs. Een benadering waar niet zozeer het verwerven van competenties centraal staat maar waar we filosofische vraagtekens plaatsen bij de noodzaak opvoeding en onderwijs te zien als een zaak van competenties, vaardigheden, volgsystemen en handelingsplannen. In deze benadering staat de zelfzorg centraal, in plaats van competenties. De zelfzorg situeert zich in een traditie van geestelijke oefeningen die tot doel hebben zich voor te bereiden op het juiste handelen, zonder daarbij vooraf te weten wat 'juist' is.

Dat wil zeggen dat we om gepast te reageren, misschien niet zozeer kennis en vaardigheden moeten verwerven, maar een inspanning moeten doen en ons een bepaalde discipline moeten opleggen die er niet zozeer op uit is te willen interpreteren en oordelen, maar te zien en te horen. Het uitgangspunt is dat onze focus op competenties, volgsystemen en portfolio's ons misschien niet zozeer richt op wat er te zien is en te horen valt, maar op datgene wat we reeds weten en kennen waardoor we verhinderd worden om (op) te kijken en aandachtig te worden voor datgene wat zich (in de klas maar ook daarbuiten) voordoet.

In dit opzicht maken we van deze masterclass gebruik om een oude filosofische traditie opnieuw ter sprake te brengen: dit niet omdat deze traditie ons tot hogere pedagogische prestaties zal leiden, maar omdat ze een zekere gevoeligheid of aanwezigheid bij de zaak, een zekere vorm van aandacht en concentratie mogelijk maakt.

Nancy Vansielegem UGENT

Zie ook: <http://www.lannoo.com/content/lannoo/wbnl/listview/1/index.jsp?titelcode=15781&fondsijd=8>

Het globale concept

Jan Masschelein (zie o.a.: <http://www.kuleuven.be/cv/u0008954.htm>) geeft de inleiding van deze tweedaagse op vrijdagvoormiddag 5 maart 2010 (10.00 – 12.00u.) in de zaal op wandelafstand van het VCG. Nancy Vansieleghem sluit op zaterdag de masterclass af.

Drie parallelworkshops bieden we aansluitend in een doorschuifcircuit aan op vrijdagnamiddag en zaterdagvoormiddag.

1. Paul Bottelberghs (zie o.a.: <http://www.platformrondmediawijsheid.be/>)

Tegen de achtergrond van de pedagogie van Jan Masschelein en binnen het kader dat Nancy Vansieleghem aanreikt, zou ik samen met de deelnemers willen navoelen en nadenken over de culturele paradigma- shift die we momenteel mee maken: van een maatschappij gebaseerd op een rationele, literaire blik (wereldbeeld – baarmoeder zou Sloterdijk zeggen) naar een maatschappij gebaseerd op een multimediale blik.

Ik wil dat in de eerste plaats doen door de deelnemers uit te nodigen om te kijken, horen, voelen en denken op basis van audiovisueel materiaal van het platform rond mediawijsheid en van SUM! een mediafilosofisch traject rond zintuigen, talentontwikkeling en media in een dagverblijf met peuters van minder dan 18 maanden (die nog niet spreken).

De drie sessies volg je apart of na elkaar. De vermoedelijke inhoud van de drie sessies:

Sessie 1: Schets van de culturele paradigmashift die we momenteel mee maken: van een maatschappij gebaseerd op een rationele, literaire blik naar een maatschappij gebaseerd op een multimediale blik.

Waarbij het accent ligt op de epistemologische vragen die we ons daarbij kunnen stellen: we komen uit een cultuur die het visuele en dus (?) het zichtbare overmatig beklemt, als we evolueren naar een multimediale cultuur gericht op de ontwikkeling van meervoudige intelligenties – wat betekent dat dan op epistemologisch vlak voor een kennisleer die nog grotendeels gebaseerd is op empirische, visuele verificatie?

Sessie 2: In deze sessie ligt het accent op pedagogische en didactische vragen: als multimediale geletterdheid de nieuwe onderwijstaal wordt, wat betekent dat dan voor de manier van lesgeven en voor het ideaal mensbeeld dat ten grondslag ligt aan ons onderwijs?

Sessie 3: In deze sessie ligt het accent op mediafilosofie: hoe en waarom ontwikkelen we media en welke rol spelen media in de ontwikkeling van ons Zelf, van de wereld en van de Ander?

2. Pieter Mostert (zie o.a.: <http://www.hetnieuwetrivium.nl/page/weblog>)

Pieter Mostert geeft drie verschillende sessies:

Sessie 1. "In de werkplaats van ...". Stel je voor je krijgt de gelegenheid om een paar uur in de werkplaats van filosoof ... door te brengen. Wat zie je? Wat gebeurt er? Waar kun je mee helpen? Dus geen inleiding tot het denken van ..., maar een gelegenheid om een paar uur 'mee te denken'. Mij maakt het niet zoveel uit welke (klassieke) filosoof je kiest. Waarvoor zou belangstelling bestaan? Kijk eens naar het volgende rijtje: Thales, Plato, Seneca, Abelard, Cusanus, Descartes, Spinoza, Kant, Nietzsche, Wittgenstein.

Sessie 2. "Het Vrije Ruimte - praktijkboek in praktijk". We schrijven te weinig tijdens gesprekken, we nemen te weinig tijd om tijdens een gesprek op te schrijven wat we willen

vasthouden. Maar hoe doe je dat? Wat laat je de deelnemers schrijven, en waarom? En hoe behoud je de voortgang van het gesprek?

Sessie 3. "Geen vraag - geen les". Als een les alleen uit antwoorden bestaat is hij oninteressant. Een les begint met een vraag, een echte, interessante vraag. Maar hoe doe je dat, een les maken die met een vraag begint, terwijl het lesboek boordevol antwoorden staat? Hoe kun je (filosofische) vragen een grotere rol laten spelen in je eigen lessen?

3. Eva Rousselle (zie o.a.: <http://www2.vormingplusgent-eeeklo.be/content.aspx?PagelId=346>)

Het doorgeven van levenskennis in het kader van opvoedkundig werk houdt vooral in dat je anderen de hermeneutische capaciteiten bijbrengt om zelf levenskennis te verwerven (Wilhelm Schmid)

Levenskunst is een klassiek thema, dat sinds een vijftal jaren opnieuw op de filosofische agenda staat. Werk van auteurs als Joep Dohmen en Wilhelm Schmid en de recente vertalingen van de teksten van Pierre Hadot brachten ons terug naar die filosofische traditie waar 'zelfzorg' en de zoektocht naar wat het betekent een 'goed leven' te leiden centraal staan.

Filosoferen betekent hier een (zelf)onderzoek instellen naar wie je bent, wat voor jou waardevol is, wat betekenis heeft, hoe je omgaat met verdriet, wat geluk kan betekenen, hoe je leeft met de dood, etc. Deze levenskunsttraditie was en is dus een 'praktische filosofie' en centraal staat het (blijvend) oefenen. Het gaat erom "een heel leven lang te leren leven" (Seneca). Gangbare oefeningen waren tijd nemen voor jezelf (vrije ruimte scheppen), aandachtsoefeningen, dialogeren, je laten voeden door zinspreuken, lezen, leren kijken, leven in het nu, gewoontes vormen, en het aanspreken van de verbeelding.

In deze workshops brengen we enkele van deze klassieke levenskunstoefeningen in de praktijk en sluiten hiermee aan bij filosofen als Seneca, Aristoteles, Montaigne en anderen.

Wat is de meerwaarde van deze traditie voor het onderwijs?

Ik ben ervan overtuigd dat dit reflecteren over jezelf, je waardehiërarchie en je verhouding tot anderen van essentieel belang is bij het uitbouwen van een identiteit. Met het wegvallen van duidelijke ideologieën en traditionele zuilen is het voor jongeren, maar ook voor volwassenen, meer dan ooit een opgave geworden zich zinnig in de wereld te oriënteren. De opdracht van educatie bestaat er vanuit deze visie in mensen te ondersteunen in het zoeken naar wat voor hen zinnig is door bevraging van hun denken en handelen.

PROGRAMMA

Vrijdag 5 maart 2010			
Uur	Activiteit	Plaats	Gastspreker Begeleiding
9.00	Onthaal	VCG	PBD/VEFO
10.00	Welkom: situering/afspraken Voorstelling MC-begeleiding	zaal	Edwin Hantson
10.15	Inleidende lezing	idem	Jan Masschelein
11.15	Formuleren van (filosofische) vragen n.a.v. het thema in kleine groepen	idem	PBD/VEFO
11.45	Plenum: repliek op sommige vragen door de gastspreker	idem	Nancy Vansielegem
12.00	Broodjeslunch	VCG	PBD
13.00	1 ^{ste} reeks workshops	VCG 3 versch. lokalen	Paul Bottelberghs Pieter Mostert Eva Rousselle
15.30	Break met stevig 4-uurtje	cafeteria	
16.00	2 ^{de} reeks workshops	VCG 3 versch. lokalen	Paul Bottelberghs Pieter Mostert Eva Rousselle
18.30	Afronding dag 1		PBD/VEFO
19.00	Avondmaal (excl.)		

Overnachting vrijdag op zaterdag (excl.)	Vrij B&B aanbod http://www.bedandbreakfast-gent.be/
---	--

Zaterdag 6 maart 2010			
Uur	Activiteit	Plaats	Gastspreker Begeleiding
9.00	Onthaal	cafeteria	PBD/VEFO
9.30	3 ^{de} reeks workshops	VCG 3 versch. lokalen	Paul Bottelberghs Pieter Mostert Eva Rousselle
12.00	Afsluiting en evaluatie MC Aankondigingen en planning MC 2011	zaal	Nancy Vansielegem Peter Visser
13.00	Borrel		PBD/VEFO
13.30	Einde MC 2010		
14.00	Lunch		